

Zpráva z 27. Pelikánův semináře

Lékařská komise Českého horolezeckého svazu, Společnost horské medicíny ČR a Medicínska komisia SHS JAMES SR uspořádali dne 29. – 30. 10. 2016 tradiční, již 27. Pelikánův seminář, pořádaný na počest MUDr. Jiřího Pelikána, který v roce 1988 zahynul při výstupu na Annapurnu. Letošní ročník se konal v Moravském krasu, nedaleko Blanska v hotelu Skalní Mlýn.

Více než 60 účastníků a přednášejících vyslechlo 26 velmi dobře, jak již je po léta zvykem, připravených přednášek.

Hlavními tématy semináře byla již tradičně horská a cestovní medicína, medicína v divočině, první pomoc a záchrana v horách, lezecké úrazy a nehody při lezení, omrzliny a podchlazení, nemoc z výšky, lavinové nehody, nově také proběhlý kurz horské medicíny v ČR a legislativa. Nedílnou součástí konference se staly také zprávy z odborných akcí a kongresů.

Součástí konference byl **doprovodný program**, který se konal v pátek 28. 10. Na Víru proběhl metodický den ČHS zaměřený na bezpečný pohyb a záchranu na zajištěných cestách pod taktovkou metodické komise ČHS a na Skalním Mlýně kurz první pomoci pro horolezce pod vedením instruktorů lékařské komise. O kurz byl velký zájem, absolvovalo celkem 19 účastníků, kteří se naučili jak postupovat při nehodě ve skalním terénu, tentokrát s dobrým dojezdem profesionálních záchranných složek.

V sobotu ráno zahájila program MUDr. Jana Kubalová, předsedkyně LK a hlavní organizátorka konference přivítáním účastníků a shrnutím důležitých momentů roku 2016.

1. První prezentaci přednesl host programu **MUDr. Bedřich Kala** – lékař speleologické záchranné služby oblast Morava, který představil rizika při speleologické činnosti v prezentaci **Speleologická záchranná služba – současné možnosti záchrany v podzemí**. Pan doktor popsal, jak se řeší nehoda ve složitých podmínkách a jaké jsou klíčové faktory pro úspěšnou záchranu zraněného. Na konci přednášky Dr. Kala představil strukturu a začlenění SZS a některé řešené případy.

2. **MUDr. Kubalová** představila současné doporučení pro podávání léků ve vysokých horách, které bylo letos publikováno v časopise High Altitude Medicine and Biology: **Doporučení pro prevenci a léčbu nemoci z výšky – up to date**. Léky jsou zde hodnoceny na základě síly důkazů pro účinnost a prospěšnost s co nejmenšími vedlejšími účinky na lidský organismus.

3. Třetí přednášející **MUDr. Lenka Horáková** zpracovala velmi opomíjenou problematiku **Revmatologických onemocnění v horském prostředí**. Lenka se věnovala hlavně revmatoidní artritidě, ankylozující spondylitidě a Raynaudovu fenoménu. Na uvedená témata se dá v literatuře najít velmi málo publikací. Všechny vyjmenované nemoci omezují pohyb a některé z nich mohou ve výškách a chladu způsobovat další závažné komplikace - od častějšího výskytu HAPE po omrzliny. Na druhou stranu ve výškách nedochází k aktivaci zánětlivé odpovědi a aerobní i silový trénink i protahovací

27. PELIKÁNŮV SEMINÁŘ
28. 10 – 30. 10. 2016
MORAVSKÝ KRAS – HOTEL SKALNÍ MLÝN

HLAVNÍ TÉMATA:
Horská, expediční a cestovní medicína, medicína v divočině, první pomoc a záchrana v horách, lezecké úrazy a nehody při lezení, omrzliny a podchlazení, nemoc z výšky, lavinové nehody, kurz horské medicíny v ČR, legislativa, zprávy z odborných akcí a kongresů a další témata související se horolezectvím a medicínou v divočině

POŘÁDÁ:
LÉKAŘSKÁ KOMISE ČHS
SPOLEČNOST HORSKÉ MEDICÍNY
A MEDICÍNSKÁ KOMISA SHS JAMES

MDK

DALŠÍ INFORMACE: WWW.HOROSVAZ.CZ

cvičení přispívají ke zlepšení kondice i dobré nálady. A psychika zlepšuje imunitu. Pohyb na horách tak není kontraindikován, ale naopak doporučen.

4. **Ing. Juraj Rokfalusy**, zástupce Medicínskej komisie Jamesu prezentoval zajímavou kazuistiku, mnohahodinové přeshraniční spolupráce při záchraně polského horolezce, který po pádu v Polských Tatrách utrpěl těžkou hypotermií se zástavou oběhu: **Medzinárodná spolupráca pri záchrane vo Vysokých Tatrách**. Horská služba z polské i slovenské strany, vrtulník ministerstva vnitra, Centrum pro léčení hluboké hypotermie v polském Krakově, ti všichni dohromady se snažili zachránit mladého muže.

5. **Martin Honzík, DiS.**, člen lékařské i metodické komise ČHS přednesl další sdělení **Sněhový profil vs. lavinové nehody**. Martin představil program Snowprofile, kde se dají najít sněhové profily z různých oblastí celého světa i různých období, a jak z těchto profilů vytěžit maximum informací o rizikosti pohybu v dané oblasti. Analýzou sněhových profilů z období nejvýznamnějších letošních lavinových nehod bylo zjištěno, že svahy byly globálně nestabilní a riziko uvolnění laviny zvýšené.

6. Před přestávkou prezentoval **MUDr. Ivan Rotman Novinky v horské medicíně a záchraně v horách**, které zazněly na 24. Kongresu lékařů horských záchraných služeb v Innsbrucku. Ivan představil řadu témat, které zpracoval do bohatého přehledu.

7. Další blok zahájila **MUDr. Kristina Höschlová**, která prezentovala zajímavou **kazuistiku z osmitisícovky** a dvě onemocnění související s pobytem v extrémně vysoké nadmořské výšce. V diskusi zazněly příčiny i prognóza těchto onemocnění.

8. Na osmitisícovkách svým tématem zůstal i **PhDr. Ing. Martin Pospíchal**, který představil kanadský výzkumný projekt s tématem **psychické přípravy horolezců před výstupem na osmitisícovku**. Závěry studie víceméně potvrdili a také přidali svoje zkušenosti dva významní lezci: elitní lezec Radek Jaroš i zkušený horský vůdce Karel Kříž.

9. **RNDr. Jan Pala, PhD.** tradičně představil **novinky v lavinové prevenci**. V průběhu prezentace postupně ukázal nové typy batohů – jejich výhody a inovativní přístupy, vyhledávače Arwa Axis a PEEPS Micro, elektronické pomůcky k vyhledávání ztracených lyží, novou lavinovou sondu PEEPS iProbe či novou universální lyžařsko-horolezecko-cyklistickou prilbu s Recco odražečem od UVEXu.

10. **Mgr. Marie Lollok Klementová** prezentovala tradičně komplexní data o úrazovosti, dokládaná rakouským Alpenvereinem: **Statistika nehodovosti a úrazů v Alpách**. Rok 2015 skončil téměř s 8000 zraněnými a skoro 300 smrtelnými zraněními. Turisté a horolezci z bývalého východního bloku se na smrtelných úrazech podíleli pouze 11 oběťmi. Nejrizikovějším sportem v Alpách je turistika. Příčinou úmrtí je nejčastěji pád, uklouznutí, ale i srdeční příhoda. Důvodem pádu většinou špatné rozhodnutí, ztráta koncentrace či nevhodné vybavení. Marie se ve své přednášce věnovala i ledovcovým túrám, lezení nebo pohybu na zajištěných cestách, tzv. ferratách.

11. **MUDr. Kristina Höschlová** pokračovala představením **kurzu horské medicíny v ČR**. Kurz horské medicíny, jejímž organizátorem a garantem je právě Kristina, proběhl na našem území poprvé v roce 2016 a skládal se z 3 částí – zimní výcvik, letní část a výcvik záchranu pomocí vrtulníku ve výukovém centru Bergwachtu. Zároveň pozvala účastníky na další ročník. Volných je už pouze několik málo míst.

12. V prezentaci **Fenomén Base Jumpu** představila **MUDr. Kristina Höschlová** další „adrenalinový“ sport: BASE Jump. Pro mnohé z nás bylo novinkou i to, že BASE je akronym: buildings, antenas, spans, earth, který znamená místa, odkud se skáče. Statistika zranění v tomto sportu je neprůkazná, neboť

řada „lehčích“ úrazů není uvedena, protože se často jedná o skok ilegální a důvod úrazu není nahlášen. Pro záchranáře je největší výzvou je těžce zraněný basejumper, uvízlý v obtížném terénu.

13. **MUDr. Jarka Říhová** prezentovala její hlavní téma: **omrzliny**. Představila novou klasifikaci dle Dr. E. Cauchyho – lékaře traumatologa z Chamonix a znovu zdůraznila, že nejdůležitější je čas zahájení léčby.

14. Předseda komise tradičního skialpinismu **RNDr. Jana Pala, PhD.** účastníky seznámil, jak začít **bezpečně lyžovat s dětmi ve volném terénu**. Jako nejvhodnější zimní sport pro získávání rovnováhy, ale i cit pro lyže, Honza označil běžky, teprve dalším krokem pak přechod na sjezdovky. Před přechodem do volného terénu – řídkého lesa – je nutné, aby děti bezpečně lyžovaly na červených a černých sjezdovkách. Ve volném terénu je nutné zpočátku dodržovat pravidlo bezpečného dojezdu a pak hlavně nezapomenout nácvik práce s lavinovými vyhledávači, lopatou i výuku čtení terénu. Děti by vždy měly mít ochranu očí, přilbu a ochranu páteře, je nutné odstranit poutka z lyžařských holí.

15. **MUDr. Martin Czinner** z traumatologického oddělení Krajské nemocnice Liberec seznámil posluchače s úrazy a jejich následky: **Horolezecké úrazy v Libereckém kraji v letech 2015 - 2016**. Z celkem 14 úrazů byli 4 horolezci v přímém ohrožení života, 3 těžké úrazy se staly na umělé stěně! Při pádu na DK dominuje poranění páteře a patních kostí. Martin podrobně prezentoval 4 kazuistiky – pád při slanění, poranění při pádu z důvodu chybného navázání, kdy selhal partnercheck a z důvodu ulomení chytu.

16. V rozboru horolezeckých nehod dále pokračoval i **Martin Honzík, DiS. – Nehoda ze slanění**. Prezentovaná nehoda se stala v důsledku špatného oblečení (nezajištění přezky) u nového typu ultralehkého sedáku.

17. **S lavinovými nehodami v sezóně 2015/ 2016 na Slovensku** seznámila účastníky konference **Mgr. Ivana Sikulová, PhD.** Ivana shrnula uplynulou sezónu jako srážkově podprůměrnou, kdy docházelo k velkým teplotním výkyvům. Většina lavinových nehod se stala při 2. stupni lavinového nebezpečí! Na Slovensku bylo celkem 13 obětí lavinových nehod, kdy celkově zasypané byly pouze dvě oběti, nehodu však z těchto dvou nikdo nepřežil. Iva rozebrala všechny lavinové nehody, jejichž společným jmenovatelem bylo: podcenění 2. stupně lavinového nebezpečí a falešný pocit bezpečí při větrem nerovnoměrně rozmístěném sněhu, nedostatečná lavinová výbava, sólo túry a nerespektování výstrah HS.

18. Poslední přednáškou sobotního programu byla prezentace o **fungování LZS u nás a v Evropě**, kterou představila **MUDr. Kristina Höschlová**, která má bohaté zkušenosti s LZS v ČR, Francii a Švýcarsku. V ČR dochází od 1. 1. 2017 ke změně provozovatelů LZS, zatím nikdo nedokáže odhadnout dopady na systém fungování a péči o pacienta i poskytování speciálních činností jako je záchrana ve skalním terénu a na horách.

19. Nedělní dopolední blok zahájil **JUDr. Jiří Žák** právním rozbohem: **Lékař a hory - právní problematika**. Pak doktor se věnoval 3 zásadním tématům: 1. problematice předepisování léků lékařem na cesty pro možné budoucí použití, 2. právní odpovědnosti podání léků nezdravotníkem / nelékařem jinému účastníku cesty a 3. právnímu postavení lékaře ve výpravě. Právní problematika je v současné legislativě ČR velmi složitá a dotýká se mnoha zákonů a vyhlášek. K naší velké radosti jsme s panem doktorem navázali užší spolupráci, jejímž výsledkem by mělo být vytvoření doporučení LK pro jednotlivé horolezecko-lékařsko-právní oblasti.

20. Přednáškou a workshopem pak pokračovala **MUDr. Lenka Horáková: Využití kineziotapingu v horách**. Lenka absolvovala certifikovaný kurz a seznámila nás s využitím kineziotapu při základních onemocněních a úrazech pohybového aparátu a základními pravidly pro kineziotaping.

21. **Jana Kubalová** prezentovala posluchačům inovovaný checklist pro oběti lavinové nehody, který respektuje poslední doporučení pro resuscitaci oběti lavinových nehod – ERC GL 2015: **Inovace AVRC a co je nového v literatuře?** Cílem checklistu je poskytnout pomoc záchranářům laickým i profesionálním u těch obětí, kde je šance na záchranu. Cílem je nepodcenit situaci a stav pro zahájení KPR nebo transport do odpovídajícího zdravotnického zařízení a naopak pomoci v rozhodnutí, kdy je již další péče zbytečná. V druhé polovině prezentace byly prezentovány recentní články s problematikou hypotermie.

22. Jako každý rok, předseda komise tradičního skialpinismu **Jan Pala** přiblížil **skialpinismus** v různých atraktivních oblastech – letos **Britské Kolumbii**. Honza seznámil nejen s teritoriem, ale problematikou zajištění bezpečnosti a lavinové prevenci.

23. Lektorka kurzů ZDrSEM **Mgr. Dita Podhadská** představila produkt pro vzdělání v první pomoci v oblasti horské medicíny – **ZDrSEM "Horal" - výuka outdoorové laické první pomoci zážitkem**. Kurz HORAL je ucelené vzdělávání laické veřejnosti v outdoorové a horské první pomoci. Dita představila vznik kurzu, jeho metodiku, zkušenosti i možnosti dalšího rozvoje. Kurz si klade za cíl naučit účastníky poskytovat první pomoc v civilizaci i v divočině. Témata jsou od resuscitace po bolesti břicha plus horská a divočinová nadstavba - horská nemoc, laviny, omrzliny, improvizovaný transport i ošetřování ran. Vše prakticky, v přírodě, v simulacích, zážitkem.

24. Poslední prezentaci přednesla **Jana Kubalová**. Její téma bylo **Mobilní aplikace „Záchranka“ aneb jak přivolat pomoc včas**. Jana popsala systém získávání polohových dat pomocí chytrých mobilních telefonů a zároveň představila aplikaci a její propojení na všechna zdravotnická operační střediska v ČR. Obrovskou výhodou volání na linku 155 pomocí aplikace je okamžité velmi přesné zaměření volajícího i mimo civilizaci. Při otevření aplikace lze získat i další informace – návod na poskytování první pomoci, informace o nejbližším zdravotnickém zařízení, zubní pohotovosti či nejbližším dostupném AED. V závěru nastínila i další směřování a projekty aplikace jako je např. její provozuschopnost za hranicemi ČR.

Doprovodný program:

Na semináři jsme nezapomněli ani na tradiční večerní promítání cestovatelských prezentací – MUDr. Igor Herrmann přiblížil cestu po Pyrenejích a Mgr. Ivana Sikulová skialpinismus na Etně.

Velmi bychom chtěli poděkovat speleologům z Moravského krasu, na jejichž území se seminář konal. Díky kolegům, kteří mají radši výlety „do hory“ než „na horu“, jsme měli možnost shlédnout úžasné prostory a krasovou výzdobu dvou veřejně nepřístupných jeskyní – brčkový strop v jeskyni v okolí Holštejna nebo jeskyni Býčí skála. Odvážnější účastníci si vyzkoušeli speleoferratu „Dobrodružství“ v Ostrově u Macochy.

Dovolte mi všem přednášejícím, účastníkům i organizátorům 27. ročníku Pelikánova semináře vyslovit poděkování. Všichni přispěli k dalšímu skvělému ročníku. Těšíme se na setkání v roce 2017!

Jana Kubalová, předsedkyně Lékařské komise ČHS.